

Sándor TAVASZY

PROBLEMELE ACTUALE ALE ETICII

1. Are oare etica probleme *actuale*; probleme definite de *ziua de azi*, de *timp*, ori probleme puse de *ziua de astăzi*, de *timp*? Sau are oare întrebări ale căror răspunsuri le dă timpul, *ziua de astăzi*, ori răspunsurile date sunt modificate de prezent, de timp? La prima vedere ni se pare a fi aici o oarecare contradicție, în sensul că obișnuim să privim etica ca o știință a regulilor, mai mult a legităților permanente și durabile, care nu au nimic din timp, din provizorat, altfel spus nimic întâmplător. Cum este atunci posibil să vorbim despre *problemele actuale* ale eticii?

Fără îndoială, sarcina cuprinsă sub denumirea „problemele actuale ale eticii” se poate înțelege ori în felul în care contemporaneitatea naște noi probleme ale eticii, ori în sensul că probleme cunoscute ale eticii găsesc noi soluții, potrivite cu nevoile și cerințele contemporaneității, dar și în sensul că epoca contemporană pune probleme necunoscute încă de etică, adică unele probleme apărute din experiența contemporaneității *trebuie ridicate* la nivelul conștientizării etice și, fiind probleme etice cu totul noi, trebuie rezolvate conform nevoilor arzătoare. Iar pe urmă ar putea apare și situația când, dacă considerăm etica o știință referitoare la posibile cazuri (cazuistică), problemele actuale nu sunt altceva decât noi *cazuri*, care își găsesc rezolvarea rezonabilă în principiile mult încercate ale eticii.

În ce sens putem vorbi așadar de problemele actuale ale eticii? Nu putem face nici un pas în acest sens, dacă vrem să mergem pe calea științifică, până când nu alegem între cazurile diferitelor probleme care se pun, până când nu luăm hotărârea în care direcție vrem să mergem.

Poziția noastră se complică datorită faptului că aici nu este vorba doar de etică, ci în mod decisiv de etica creștină, cu alte cuvinte de o știință din domeniul teologiei, mai mult, ea însăși este *teologie* în adevăratul, primordialul sens al cuvântului.

Obiectul teologiei este ceea ce spune Dumnezeu despre El însuși în cuvântul Său. Întrebările și răspunsurile eticii sunt definite de cuvântul lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă că întrebările nu sunt doar întrebări ale omului și ale lumii înconjurătoare, ci ale *omului și lumii sale cunoscute în Isus Hristos*. Omul cunoscut în Isus și lumea cunoscută în El: iată ce tratează etica teologică, astfel când vorbim de problemele contemporane ale eticii nu ținem cont doar și de aceasta, ci ne ocupăm direct de aceasta.

2. La punerea problemelor trebuie în primul rând să excludem acea concepție a eticii care o consideră *știința unor cazuri posibile*. Trebuie s-o excludem în spiritul poziției noastre de reformatori, deoarece cuvântul Domnului

este universal și atotcuprinzător, luminează fiecare caz în parte și îi oferă un imperativ aparte: „Căci Cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, mai tăietor decât orice sabie cu două tășuri: pătrunde până acolo că desparte sufletul și duhul, încheieturile și măduva, judecă simțirile și gândurile inimii. Nici o făptură nu este ascunsă de El, ci totul este gol și descoperit înaintea ochilor Aceluia, cu care avem a face.” (Evrei. 4:12-13). Este adevărat că Scriptura rămâne literă moartă dacă Dumnezeu tace, dar Domnul vorbește cu ajutorul cuvintelor și literelor prin Duhul Sfânt, care mărturisește în fiecare caz în parte.

Dacă am exclus nevoia de subtilizare excesivă în ceea ce privește cazurile, trebuie să mergem mai departe pentru a constata că oricare etică, atât cea filosofică, cât și cea teologică are principii, reguli și imperative finale și permanente, care se ridică deasupra schimbării vremurilor, au valabilitate în oricare contemporaneitate. Etica științifică nici nu are altă sarcină decât să aplice aceste principii finale la *experiențele dintotdeauna ale vieții morale*. Dar ce înseamnă, ce este experiența morală la care se aplică principiile finale ale eticii?

Prin experiența însemnată cu atributele moralei se revarsă împlinindu-se extrem de divergent însăși viața incomensurabilă, mai mult, indefinibilă. Așa numitele probleme ale eticii sunt date de o astfel de viață divergentă și mereu diversificată. După Scriptură: *παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κοσμοῦ τούτου*, „trece chipul lumii acesteia”. Mereu se schimbă, se formează din nou chipul acestei lumi și în cadrul ei chipul, *σχῆμα* vieții (I Cor. 7:31). *Σχῆμα* înseamnă atitudine, schimbările situațiilor, gesturilor, formelor, comportamentelor, porturilor, însușirilor, modurilor de trai, sclipirilor, într-un cuvânt această viață compusă din momente și variații indefinibile. Aceasta este viața care oferă mereu o nouă materie pentru existența cu calități etice. Oferă și dă personalității etice material pentru prelucrare etică, pune deci noi și noi întrebări în fața reglementării etice.

Dacă ne uităm însă mai de aproape la toate aceste schimbări, trebuie să recunoaștem că existența umană, în *fundamentele* ei, este aceeași, încât diversitatea *schimbărilor* o colorează numai, doar modifică viața prin faptul că pune accentul pe altă parte în cadrul schimbărilor și face acest lucru atât de eficient, încât privitorul etic, în măsura în care este partea activă a vieții, vede problemele care apar cu totul noi și actuale. Ele însă doar par a fi actuale, deoarece problemele eticii nu sunt noi și actuale *decât* într-un sens *relativ*. Trebuie să accentuăm sensul *relativ*, pentru că de când păcatul a intrat în viața omului, el este *om păcătos*, iar existența umană o *existență periclitată*. Permanența vieții păcătoase, periclitarea sa permanentă conturează caracterul identic al problemelor ce apar în cadrul vieții schimbătoare. *În acest sens putem vorbi, în acest sens trebuie să vorbim de problemele actuale ale eticii.*

Dacă mergem mai departe pe această idee, trebuie să constatăm faptul că necesitatea și existența eticii este motivată de păcatul și pericolul existent în cadrul vieții, dar și de dreptatea și situația sa de criză. Problemele actuale ale eticii pot fi identificate așadar prin stabilirea relației între existența umană

păcătoasă și totodată periclitată, și cea cunoscută prin Hristos, adevărată și mântuită. Tocmai din aceste motive, problemele actuale ale eticii sunt cele în care se manifestă în cea mai mare măsură criza existenței umane. Altfel spus, problemele contemporane ale eticii sunt acelea prin care păcatul și pericolul devin cele mai actuale. Astfel, etica trebuie să găsească în marele proces al viețuirii umane punctele în care existența umană atât individuală, cât și comunitară a ajuns într-o gravă situație de criză, iar nenorocirea, nevoile umane, puse pe cântarul vieții îndreptate și mântuite de Hristos, strigă sub cea mai presantă formă după rezolvare și ajutor. Putem menționa trei grupe de probleme: I. *problema raselor și a naționalității*; II. *problema naționalității și a creștinătății*; III. *problema statului și a bisericii*.

Acestea sunt grupurile de probleme în cadrul cărora viața în Hristos și biserica Lui este cel mai arzător amenințată. Iar din punct de vedere etic, aceasta înseamnă că amenințarea vizează în general atitudinea care se numește morală, sau – în rezultatul ei – moralitate.

I. Problema raselor și a naționalității

3. În lupta ideologică a secolului trecut au jucat un rol important cele două mișcări ideologice cunoscute sub numele de naționalism și internaționalism. Bazele ideologice ale primei mișcări erau date de idealism, celei de-a doua de naturalism, și anume în forma sa cea mai dură, de materialism. Naționalismul și-a câștigat cele mai puternice argumente de la idealism, a încercat să-și întemeieze autoritatea și credibilitatea cu ajutorul acestuia. Cel care, declarându-se naționalist și rămânând credincios ideii de națiune și fidel propriei națiuni, se expunea în straiete strălucitoare ale idealismului și desconsidera profund orice fel de internaționalism, în special din cauza materialismului său mărunț și fetid și a naturalismului ce trimitea la viața instinctuală.

Extraordinar cum se schimbă oamenii și timpurile! Astăzi am ajuns ca naționalismul contemporan – oricât de hotărât ar lupta împotriva oricărui internaționalism – să se debaraseze de ideologia sa idealistă și să alunece spre aceeași bază naturalistă pe care se întemeiază internaționalismul. Naționalismul contemporan, la fel ca internaționalismul, lasă teren liber instinctelor naturale ale omului primitiv.

Explicația pentru o asemenea schimbare a naționalismului o găsim în două chestiuni. Prima este că naționalismul secolului trecut nu se întemeia în mod organic pe idealism, acesta din urmă era doar elementul său decorativ, o haină atârnată pe el, dar străină. De aceea putea atât de ușor să se lipsească de ea. Iar a doua este – și aici găsim motivul special al marii schimbări – că *naționalismul contemporan a pus în centrul gândirii sale noțiunea biologică de rasă, pe care o folosește în explicația atitudinii sale de credincios al națiunii*.

4. Naționalismul contemporan apare ca un socialism cu caracter național. Să-l numim național-socialism. Schimbarea se arată chiar în acest nume, în măsura în care naționalismul actual prezintă naționalitatea precum o caracteristică, iar socialismul de parcă ar exprima esența. Cu toate că lucrurile stau invers. Socialismul este doar masca sub care se ascunde sistemul bazat pe despotism și violență al naționalismului tendențios. Iată câtă minciună se găsește în această nouă ideologie și sistem politic. Naționalismul este camuflat de socialism iar sensul amândurora este viciat de concepția rasială care atât naționalismului, cât și socialismului le dă un sens nou.

Național-socialismul a reînnoit dogma „rasei pure” și a propus-o ca notă constitutivă și dominantă a conceptului de națiune, a considerat-o *genus proximum*. Pe acest fel de naționalism, bazat și explicat prin rasă, a constituit el un întreg sistem politic și cultural, mai mult, dincolo de acestea l-a recunoscut ca ideologie și religie și încearcă să-l impună drept singura religie dominantă.

Ce înseamnă structura rasială, rasa? Rasa în științele naturii este o categorie sistematologică foarte incertă. În general, înseamnă totalitatea indivizilor având anumite caracteristici identice și care se aseamănă de parcă ar avea aceeași părinți. În concepția național-socialismului, rasa și constituția rasială care îi exprimă caracteristicile formează temelia poporului și în continuare a națiunii. Cea mai de seamă preocupare și ideal al națiunii, precum și al poporului, este păstrarea constituției rasiale pure. De acest ideal și realitate naturală trebuie să fie atașate poporul și națiunea, deoarece – susțin ei – orice eveniment istoric universal este manifestarea instinctului de autoconservare a rasei, atât în sensul pozitiv, cât și în cel negativ. Conform acestei doctrine, cel mai însemnat rol al statului popular este de a menține rasa pură și de a intensifica constituția rasială. Național-socialismul propovăduiește credința sa în rasa ariană cu adevărat devotament religios. Nu există decât un singur drept omenesc sfânt, iar el este totodată și cea mai sfântă obligație, ca sângele să se păstreze curat, deoarece aceasta înseamnă păstrarea celei mai bune calități umane, dezvoltarea nobilității¹.

Ideea de rasă, și anume de rasă ariană, ideea de constituție rasială a fost transformată de național-socialism în *mit*, mai mult decât atât, a fost mitologizată, iar împreună cu ea și concepția sângelui, a germanității și a germanilor, a conducătorului etc, pentru a le ridica la înălțimile religiei cu acel interes și scop politic de a exila din sfera religiei orice altceva, pe Dumnezeu, pe Hristos, mântuirea, statutul de Fiul, fraternitatea etc. Nici aici nu se oprește însă, ci încearcă să demonizeze, dar și să absolutizeze sângele, rasa etc, orice gând legat de ele. Altfel spus, caută să atribuie absoluta putere dumnezeiască realităților natural-umane limitate – precum sângele și rasa –, care formează temelia propriei voințe politice, și să le așeze în locul puterii divine. Spiritul ce tinde spre succesul nelimitat, spre absolut este cel care se lasă

¹ Richard Karwehl, *Politisches Messiasstum*, în „Zwischen den Zeiten“, 1931, Heft 6, p.521 și urm.

auzit în astfel de concepții și acțiuni, iar demonizarea se manifestă în special prin străduința și nădejdea că în propria sferă politică ea pretinde o totalitate care doar de la Dumnezeu poate veni și care nu poate fi decât consecința suveranității lui Dumnezeu.

5. Noțiunea de constituție rasială, făcând parte din sfera științelor naturale, nu este potrivită la definirea noțiunilor sociologice ale poporului sau etice ale națiunii. Despre constituție rasială și rase putem discuta în natură. Există specii de plante și animale, rase omenești, dar referitor la fiecare rasă este categoria biologică. Ca atare nu are o bază faptică stabilă, are doar rolul de a face posibilă clasificarea, este așadar o simplă presupunere. Deși nu putem afirma că n-ar exista rase omenești, că nu ar exista limite rasiale, putem spune însă că între rasele omenești s-a petrecut o fuziune de așa natură încât despre rase pure, cel puțin în comunitatea culturală europeană-americană, nu putem vorbi decât sub aspectul presupunerii. Rasa pură ca noțiune biologică folosită în interesul clasificării este o ficțiune și se referă la grupările omenești cu particularități provenite din ancestrale comunități de sânge, a căror anumite caracteristici naturale se mai regăsesc pe alocuri, fragmentar și șters, în alcătuirea fizică și psihică a unor popoare, însă întotdeauna doar în ansamblu.

6. Iar acum să întrebăm: ce spune Biblia despre constituția rasială și care este însemnătatea ei în lumina Scripturii?

Cel mai clar vom găsi învățăturile Scripturii în Faptele Apostolilor, unde în 17:26 putem citi următoarele: „Dumnezeu, care a făcut lumea și tot ce este în ea... El a făcut ca toți oamenii, ieșiți dintr-unul singur, să locuiască pe toată suprafața pământului; le-a așezat anumite vremi și a pus anumite hotare locuinței lor, ca ei să caute pe Dumnezeu și să se silească să-L găsească băjbâind, măcar că nu este departe de fiecare din noi. Căci în El avem viața, mișcarea și ființa, după cum au zis și unii din poezii voștri: Suntem din neamul lui...” După rânduiala creației nu exista decât o singură comunitate sanguină, deci o singură constituție rasială. *Deosebirile rasiale nu sunt deci consecințe ale creației, ci ale păcatului inițial*. Privit mai de aproape, sunt consecințele titanismului exprimat cu profund simbolism în faptele referitoare la construcția turnului Babel. „Și Domnul a zis: Iată, ei sunt un singur popor și toți au aceeași limbă; și iată de ce s-au apucat; (...) Haidem! să Ne pogorâm și să le încurcăm acolo limba, ca să nu-și mai înțeleagă vorba unii altora. Și Domnul i-a împrăștiat de acolo pe toată fața pământului” (I. Geneza 11: 1-9). Ori în altă parte Scriptura spune: „...când a despărțit pe copiii oamenilor, a pus hotare popoarelor” (Deuteronom 32:8). Calvin, în explicațiile sale referitoare la acestea, consideră că împărțirea neamului omenească în secte este consecința depravării, adică rasele și constituția rasială provin din degradarea stării inițiale naturale.

Dacă pe baza Scripturii și a teologiei reformatoare considerăm că alcătuirea rasială provine din degradarea cauzată de păcatul inițial, credem de asemenea că existența ei este totuși exprimarea voinței divine. Așadar, *chiar dacă constituția rasială nu face parte din rânduiala inițială a creației, totuși*

voința Domnului trebuie recunoscută în ea. Cu atât mai mult credem acest lucru cu cât știm că Dumnezeu, când le-a stabilit durata existenței și hotarele locului de trai, le-a dat anumite porunci și în sfârșit marea misiune de a-L căuta pe EL, deoarece nu-I departe de niciunul dintre ei.

Importanța raselor constă astfel în faptul că, conform voinței divine, îl slujesc pe Dumnezeu după particularitățile lor și în această comună menire au rolul de a fi totuși unul, deoarece toți aparțin seminției Lui. Particularitățile care mai există uneori nu sunt pentru ca oamenii să lupte unii împotriva celorlalți cu ajutorul lor, ca să se supună și să se înrobească crezându-se mai presus de ceilalți; limbile nu sunt pentru a se certa și a se blestema reciproc, ci au rolul să vestească cât mai frumos slava lui Dumnezeu și astfel să se ajungă la vorbirea în limbi, să fie uniți în Hristos și prin Hristos, care domnește asupra oricărei rase. Astfel devine morală, în sens teologic, orice caracteristică naturală. Cu alte cuvinte, orice însușire cu caracter natural estompat a constituției rasiale devine astfel morală. Să atribuim caracter etic alcătuirii rasiale înseamnă așadar să o punem în slujba Domnului. Activitatea de a conferi caracter etic nu poate avea alt sens decât acesta.

7. Dacă *rasele* și constituția rasială sunt manifestările *comunității de sânge*, atunci *poporul* este exprimarea unei *comunități de viață reală* a celor ce compun o singură societate. Constituția rasială se manifestă astăzi doar prin naționalitate, evident atât cât se poate, având în vedere combinațiile diferite.

Noțiunea de popor însă are ceva în plus, care nu există în noțiunea de rasă. Cele mai particulare caracteristici ale sale, poporul le absoarbe din tainica sa temelie: componenta rasială. Apartenența rasială este bunul cel mai particular, cel mai arhaic al poporului, care îl definește. Nu trebuie să cerem așadar confirmarea ei, deoarece ea există prin simpla existență a poporului. Precum nu pot vorbi decât prin propria mea voce, nu pot umbla decât pe picioarele mele și nu pot vedea această lume exterioară decât cu proprii mei ochi, tot așa și poporul, nu va putea duce o viață de om decât având propriile sale proprietăți primite de la natură. Precum, însă, va trebui să-mi dezvolt vocea, picioarele și ochii ca să pot beneficia de ele, la fel și poporul va trebui să-și cultive propriile voci, picioare și ochi, adică toate caracteristicile sale particulare, ca dincolo de limitele vieții sale primitive și a calității sale naturale să ajungă la calitatea morală. Nici un popor nu poate beneficia de recunoașterea universală doar datorită premiselor sale rasiale și a destoiniciei sale nealterate, ci doar în cazul în care acestea au fost înnobite. În noțiunea de popor, spiritualitatea proprie este deci surplusul calitativ care o deosebește de noțiunea de rasă. În acest sens spune Althaus: Poporul este deja expresia unei anumite spiritualități. Iar această spiritualitate este definită de particularități fizice și intelectuale moștenite de-a lungul secolelor.

Dacă analizăm noțiunea de popor în lumina Scripturii, vom vedea că aparține aceleiași ordini a naturii ca și structura rasială. Scriptura vorbește în multe feluri despre popor, dar înțelege prin acesta îndeosebi gruparea socială formată de o colectivitate cu indivizi de aceeași limbă și religie, făcând parte

din aceeași regiune și organizație politică. Totuși există deosebire între rasă și popor în pofida aceluiași mers al naturii. Ea constă în faptul că poporul este un nou strat în aceeași unitate structurală. Așa cum rasa este o treaptă ce dispăre în enigmatice abisuri, tot așa poporul formează o nouă treaptă pe care se sprijină națiunea. *Omul pe aceste trepte pășește dincolo de limitele existenței de animal și ajunge la granițele umanității.* Așa cum rasa este materialul din care răsare poporul, tot așa poporul este plămădeala națiunii pe calea eticizării. Cel mai înalt grad ideal al acestuia este națiunea, care așadar nu mai constituie *comunitate de sânge, nici nu este comunitate de viață reală, ci comunitate de viață ideală.* Națiunea nu este niciodată terminată, ea formează acea imagine ideală pe care un popor, în urma dezvoltării sale istorice lungi și anevoioase, o crează despre sine, ca această imagine să-l ducă neîncetat mai departe, pentru a trăi propria existență în așa fel ca imaginea de sine să se contureze din ce în ce mai clar și mai diversificat.

Dacă privim noțiunea de națiune în acest context vom realiza cât de redus și înjositor este naționalismul care se bazează doar pe concepția alcătuirii rasiale. Omiterea noțiunii etice în cazul națiunii și reliefaarea naționalismului rasial ascunde în mod deosebit două mari pericole. Primul este că sub aceste influențe un popor ori se izolează în așa măsură încât rupe toate relațiile cu celelalte popoare, ori pe calea violenței brutale caută împlinirea aspirațiilor sale la putere. În ambele cazuri ajunge, fără îndoială, să se rupă de orice tendință sau comunitate etică².

Cu acestea, evident, nu am încheiat încă partea teologică a problemei. Clarificarea filosofică – de critică a cunoașterii – din punct de vedere științifico-formal este însă indispensabilă.

II. Problema naționalității și a creștinătății

8. Etica filosofică se mulțumește cu fixarea idealului în noțiunea etică a imaginii despre națiune, dincolo de noțiunile natural-sociologice, deci ontologice ale rasei și poporului, și cu faptul că îl prezintă poporului ca pe un imperativ. Etica teologică însă nu-și poate găsi liniștea nici referitor la imperativul legat de imaginea de națiune, deoarece chiar și în ea percepe aceeași creație a omului păcătos, care este tot atât de pătruns de păcat ca și celelalte forme ale creației.

Este adevărat că imaginea națiunii se prezintă calitativ altfel decât noțiunile de rasă și de popor, dar totuși aparține acestei lumi, din care fac parte aceste două noțiuni. Lumii care *încă nu trăiește* sub puterea Cuvân-

² Dr. Sándor Tavaszy, *A nemzeti élet és művelős főkérdései* [Problemele principale ale vieții și culturii naționale], în volumul comemorativ al celui de-al XII-lea colocviu itinerant al lui „Erdélyi Múzeum Egyesület” (Sfântu Gheorghe). Și extras.

tului lui Dumnezeu, care deci este străină față de puterea și judecata lui Isus Hristos și care nu practică supunerea în credință. Așa cum și ideii binelui suprem provenită de la spiritul uman îi este caracteristică păcatul, așadar nici aceasta nu este bună, tot așa nici idealul imaginii de națiune nu este lipsit de păcat.

Se pune atunci întrebarea de ce trebuie să deosebim unele de altele rasa, poporul, imaginea națiunii una de alta, fiind categorii biologice, sociologice și etice? Parcă ar fi absolut totuna dacă o comunitate ar trăi ca rasă după instinctele ei primitive, ori membrii ei s-ar lega unii de alții precum un popor, sau ar etala propria lumină falsă reprezentând o națiune.

Oricât de mult am accentua puterea păcatului în această lume și peste tot ce se află în această lume, nu trebuie să uităm că revelația divină nu se petrece într-un vid, ci întotdeauna într-o sferă precisă, concretă și în cadrul unor relații istorice concrete, așadar nu este indiferent dacă această revelație va surprinde omul sub limitele existenței primitive ori deasupra lor, sau ne va vorbi chiar la granițele umanității.

Continuând firul dialecticii, trebuie să recunoaștem că păcatul oriunde se numește păcat, eventual cu diferența că într-un loc este mai brutal și în altul mai rafinat, astfel în fața judecății teribile a lui Dumnezeu voi pieri oricum, indiferent de deosebirea pe care o văd între starea de animal și condiția umană. Nu trebuie însă uitat că omul, aflându-se la granițele umanității, dispune de premise formale fără de care – omeneste vorbind – credința este imposibilă. Să ne gândim la faptul că dacă intelectul își pierde echilibrul și sănătatea minții se stinge, nu se mai poate crede. Nu înseamnă însă că nu ar fi posibilă credința decât cu ajutorul acestora, dar fără ei este imposibilă. Nu pot deci nega că umanitatea oferă lui Dumnezeu organele, ori în condiția umană Domnul folosește anumite organe pentru credință, care nu se găsesc sub limitele existenței animalice sau la granițele acesteia. În privința absolutului divin este totuna totul, deoarece Dumnezeu și din pietre își plămădește fiii, dar pentru om nu este totuna dacă trăiește în sfera instinctelor, pătrunsă de spiritul violenței rasiale, ori în lumea confuză a stadiului de popor, sau evoluează în sensul imperativelor devenite etice ale imaginii despre națiune. Analizând problema nu doar din punctul de vedere al eticii filosofice, ci din perspectiva eticii teologice, trebuie observat că acolo unde a apărut imperativul imaginii despre națiune, omul a depășit cea mai însemnată stare de criză, a ieșit din categoria naturalismului instinctual, s-a privit față-n față și și-a dat seama că doar omul și lumea așa cum există ele nu-i mai ajung. Este adevărat că nu-i ajunge nici imaginea împletită din propria, cea mai nobilă spiritualitate, imaginea despre națiune, adică trebuie să ajungă și mai departe, trebuie să depășească idealurile pe care și le-a creat singur, ca să poată vedea că orice idealism este insuficient și se află într-o permanentă și invincibilă criză. *Omul trebuie să ajungă acolo de unde poate vedea că el însuși nu poate da sens imaginii despre națiune, ci doar singur Dumnezeu poate s-o facă, prin Cuvântul său.*

9. Când vorbesc despre problemele imaginii despre națiune trebuie să recunosc faptul că din punct de vedere etic a crea o astfel de imagine prezintă tot atâtea avantaje câte dezavantaje. Fiecare popor poate atinge acel grad al conștiinței de sine, de unde își poate proiecta idealul despre sine pe care vrea să-l atingă. Iar cu cât viața unui popor este mai intensă cu atât pune el mai mult entuziasm, însuflețire și continuitate în această muncă de proiectare și dă imaginii sale despre națiune tot mai mult conținut. Însă, precum se dovedește în zilele noastre, el săvârșește această activitate de conștientizare, evaluare de sine și proiecție a idealului cu tot mai mare părtinire și exclusivism.

Imaginea despre națiune și comunitatea ideală formată de aceasta este o comunitate binecuvântată, de care nu ne putem lipsi. Un exemplu excelent asupra dragostei de națiune ne dă apostolul Pavel, care, referindu-se la propria conștiință și mărturia Duhului Sfânt, exprimă ce imensă tristețe și durere de inimă îl cuprinde văzând decăderea națiunii sale. Ar dori mai bine ca el însuși să fie anatema și să fie despărțit de Hristos, numai frații săi să fie salvați (Romani 9:1-3). Binecuvântată este comunitatea națiunii care unește și hrănește prin spiritul, idealurile și adevărul ei în viața pe pământ. Limba maternă, cultura națională proprie, mai marii istoriei națiunii, toate sunt părți componente indispensabile ale existenței noastre. Suntem legați așadar de această comunitate etică, deoarece formează într-adevăr o colectivitate în care ne putem exprima pe noi înșine, nu doar lingvistic, dar prin întreaga noastră personalitate, deoarece numai aici putem dezvolta toate acele aptitudini fizice și sufletești cu care am fost înzestrați, ca creaturi ale lui Dumnezeu. Totodată, comunitatea națională este și o colectivitate de sentimente, prin ea poate fi trăită cea mai personală viață și cel mai personal conținut al vieții.

Trebuie însă observat și cât de umbrită este de păcat imaginea despre națiune, ea fiind o creație omenească. Comunitatea națională poate fi binecuvântată, dar cu cât ea stă mai aproape de tainica temelie naturală a raselor și cu cât mai mult o va așeza pe aceasta în centrul imaginii despre națiune, cu atât mai mult și cu atât mai intens se va transforma într-un izvor al blestemului. Astăzi am ajuns acolo încât unele popoare încearcă să-și dovedească legitimitatea imaginii lor despre națiune prin faptul că nu se consideră doar mai presus de alte nații, dar fiecare crede că numai imaginea care se înrădăcinează în propria constituție rasială poate fi singura nobilă, remarcabilă, chemată să domine. Astăzi așadar problema cea mai mare și mai periculoasă nu este faptul că fiecare națiune propagă ideea că doar fiii aparținători propriei rase trebuie iubiți și prețuiți, ci faptul că fiecare națiune, luând exemplul una de la alta, *iubește și cinstește membrii propriei națiuni în detrimentul și pe spinarea celorlalte*, mai mult, deseori nici pe aceștia nu-i prețuiește la fel, ci doar pe cei care împărtășesc punctul de vedere al partidului politic legat de exclusivismul rasial.

Ura și disprețul național față de oricare altă națiune a căpătat proporțiile care amenință cu pieirea orice posibilitate de conviețuire umană, întregul univers uman.

Față de această atitudine exclusivistă credem, pe baza Scripturii, că nici o națiune nu are dreptul de a se considera singura valoroasă, nobilă și menită să dețină puterea, deoarece nici o națiune nu poate deține singură titlul de popor al lui Dumnezeu.

10. Exclusivismul național, mai mult, demonizarea noțiunii de națiune a încercat dintotdeauna, dar mai cu seamă astăzi, să pună și creștinismul în slujba naționalității. Este cunoscută mișcarea de dinainte de război cu numele de „Germanisierung des Christentums”^{*}. Dar nici nu trebuie să mergem atât de departe pentru exemple; să ne amintim de înfloriturile de stil și asociațiile de idei ale predicatorilor, al căror ecou ne mai răsună și astăzi în urechi și care la vremea respectivă au înlocuit Cuvântul lui Dumnezeu, dorind să pună creștinismul în slujba naționalității și încercând să-i dea conținut național, într-atât că tot creștinismul a devenit doar un prilej pentru exprimarea sentimentelor naționale. Iar acest *creștinism național* nu aparține trecutului, ci este o realitate actuală. Exemplele nu trebuie luate din rândul altor biserici, să rămânem în ograda noastră pentru a ne cunoaște sincer și a vedea că printre noi sunt în număr considerabil cei care se crampează cu încăpățănare de acest creștinism național.

Acest tip de creștinism trebuie respins atât în principiu, cât și în practică. Creștinismul este viața în Hristos; înseamnă a lua parte la viața lui Hristos. *Este creștin în noi nu ceea ce suntem sub aspect național, ci Hristos în noi.* Mă numesc creștin pentru că „prin credință sunt mădular al trupului lui Hristos și astfel am parte de ungerea Sa pentru a mărturisi numele Său, a mă jertfi pe mine însumi ca jertfă de mulțumire Lui și pentru a mă lupta de bună voie în această viață împotriva păcatului și a Satanei, iar după această viață a stăpâni cu Hristos în eternitate asupra tuturor fapturilor” – ne învață catechismul nostru.

Ar putea spune cineva că unele fire din țesătura istorică a creștinismului provin din conținutul național, însă *substanța creștinismului este însuși Hristos și viața în comuniune cu El.* Toate firele diferite care alcătuiesc conținutul creștin, toate, sunt subordonate lui Hristos. El este *genus proximum* care dă sens fiecărei particularități, deosebiri sau contradicții naționale. *Nu Hristos trebuie să se conformeze față de naționalități, ci toate națiunile trebuie să-și potrivească viața cu cea a lui Hristos. Este evident deci că nici un fel de așa numit creștinism național nu are dreptul la existență.*

11. Naționalitatea nu se poate împlini folosindu-se de creștinism, ci doar adaptându-se la el, dar nu în vreun sens oportunist, ci prin totală dăruire de sine, totală potrivire cu Hristos.

Dacă rasa trimite spre popor, iar acesta spre națiune, conform aceleiași dialectici națiunea trimite dincolo de sine la voința lui Dumnezeu materializată prin Hristos: *la împărăția lui Dumnezeu.*

^{*} „Germanizarea creștinismului” (*nota trad.*).

Împărăția lui Dumnezeu este realizarea voinței divine prin Hristos. Conținutul națiunii nu poate fi decât împărăția lui Dumnezeu. Mișcarea, dezvoltarea unei națiuni se realizează pe o singură cale: voința divină manifestată prin Hristos.

Vertebra națiunii este voința lui Dumnezeu. Dreptatea, noblețea, frumusețea națiunii depinde de măsura în care toate acestea exprimă voința Domnului. În funcție de ea are acoperire tot ce e nobil și valoros, altfel ele devin doar invenția fără folos a omului. Faptul că fiecare națiune are anumite particularități, diferite limbi, cultură și comportament diferit, nu reprezintă un impediment, dimpotrivă, fiecare națiune este potrivită să devină tocmai din această cauză intermediarul, purtătorul, propagatorul efectiv al comorii nesfârșite revelate prin Hristos din voința lui Dumnezeu.

Iată de ce nu avem nevoie de *creștinism național*, ci invers, de *naționalitate creștină* sau *națiune creștină*, care nu se va folosi ca de un mijloc de creștinism, ci se va oferi pe sine ca mijloc pentru Hristos. Națiunea creștină așadar însemnează națiunea existentă sub împărăția lui Hristos, națiune ce stă sub etalonul și judecata lui Hristos. Națiunea creștină este cea care mărturisește numele lui Hristos, care luptă cu El împotriva lui Satan, care suferă luând parte la suferințele Lui, ca pe urmă să învingă și să domnească împreună cu Hristos. Națiunea creștină și pe celelalte națiuni le consideră creațiile lui Dumnezeu și este pregătită să lupte împreună cu ele împotriva păcatului pentru slava lui Isus, este gata să se bucure împreună cu ceilalți și să se laude în Hristos, pentru numele său.

Trebuie să ajungem la concluzia adevărului biblic, că Dumnezeu nu are nici o națiune aleasă, ci are *o singură națiune* în care este gata să primească pe oricine din orice națiune, pe oricine care crede și ascultă: „În adevăr, văd că – spune apostolul – Dumnezeu nu este părtinitor, ci că în orice neam, cine se teme de El și lucrează neprihănire este primit de El” (Fapte 10: 34-35). Și mărturisim împreună cu apostolul Pavel că noi toți în adevăr am fost botezați de un singur Duh ca să alcătuim un singur trup, trupul lui Hristos, fie iudei, fie greci, fie robi, fie slobozi, și toți am fost adăpați dintr-un singur Duh (I. Corintieni 12: 13).

12. Se mai poate pune întrebarea dacă învățătura biblică în legătură cu o singură națiune, națiunea lui Dumnezeu, nu ne va face indiferenți față de propria noastră națiune? Răspunsul este: cu cât mai hotărât vom mărturisi că Dumnezeu are o singură națiune, ai cărei membri sunt doar cei ce se tem de El și înfăptuiesc dreptatea, cu atât mai temătoare dragoste ne vom atașa, după exemplul apostolului Pavel, de frații noștri pentru a-i câștiga voinței lui Dumnezeu, ca să devină temători de El și înfăptuitori ai dreptății. Acest fel de dragoste nu va fi doar una bazată pe sentimente, ci pe fapte și condusă de spiritul misiunii. Totodată, în lumina învățăturilor biblice vom vedea și faptul că națiunea nu are puterea de a se prezerva singură și nu poate menține nimic din ceea ce reprezintă valoare în cadrul ei, însă creștinismul nu numai că păstrează toate valorile adevărate ale națiunii, pe care Dumnezeu le

acceptă, dar le și sfințește prin ridicarea lor în rândul celor din comunitatea marii națiuni a lui Dumnezeu, peste care domnește Cel ce singur e vrednic să susțină.

13. Noi, sub aspect național, suntem maghiari, deoarece Dumnezeu ne-a făcut maghiari, așadar nici nu putem fi alții, pentru că voința creatoare a Domnului este și mai mare și mai importantă decât voința omenească. Cel ce este membru al unei comunități creștine, aparține acesteia împreună cu propriile determinări populare și naționale. La fel de adevărat este acest lucru și în sensul general, deoarece oricine împreună cu propriile caracteristici populare și naționale face parte din careva comunitate creștină. Nu are sens așadar întrebarea dacă mai întâi sunt creștin sau maghiar. Precum Dumnezeu nu ni se revelează în general ca oameni, căci – după cum am mai accentuat – revelația Lui nu se petrece sub vid, ci în situații concrete marcate de factori populari și naționali, tot așa El nu ne-a creat doar ca simpli oameni, ci oameni maghiari, români sau germani. Așa cum nu există doar în general un fruct, nici omul nu există în general, nu este rupt de orice fel de determinare populară și națională, ci există omul român, german, maghiar ori de o naționalitate sau alta. Omul fără caracter popular sau național este un individ fără calificativ, altfel spus nu este om, ci doar ființă naturală, ori dată statistică, un număr fără conținut, contrar cu voința și puterea lui Dumnezeu.

Creștinismul trăiește printr-o biserică sau alta. Biserica este trupul lui Hristos, așadar cei care aparțin aceleiași biserici au viață prin Isus. Adevăratul scop al bisericii este Hristos, numai El, deoarece biserica nu există decât *acolo* unde este Hristos; astfel, biserica privește către El și El este cel care îi arată calea. Iar cei care și-au găsit comuniunea cu Hristos, de exemplu în biserica reformată, s-au regăsit *aici* în calitatea lor de popor și națiune, astfel Hristos îi sfințește în această stare și calitate a lor, în această stare de popor și națiune îi îmbracă în puterea, dreptatea și sfințenia Sa. Este evident așadar că biserica nu se bazează pe oameni, ci pe voința lui Hristos și toate misiunile sale legate de popor, societate, cultură și economie nu le poate îndeplini în afara lui Hristos, ci doar în comuniune cu El.

Toate acestea ne arată că maghiarul întors la Dumnezeu și născut din nou în Hristos, maghiarul îndreptat și sfințit prin Hristos, fără îndoială va fi mai puternic și serios, mai profund, mai de încredere și mai fidel decât maghiarul în afara lui Hristos, atât sub aspectul naționalității și al culturii sale, cât și în viața economică și socială, ca să nu mai vorbim de faptul că maghiarul care trăiește cu Hristos știe să trăiască, să sufere, să iubească și să se bucure împreună cu sufletele definite de alte naționalități, dar care trăiesc în comunitatea aceluiași Hristos. Evident, toate acestea le vom putea spune și despre ceilalți oameni, fie ei români, germani etc, în cazul în care ei trăiesc în comuniune cu Hristos.

Iată, la aceste adevăruri practice – deoarece se referă la viața de zi cu zi – vom ajunge dacă națiunea va fi supusă creștinismului și nu invers; dacă nu vom aspira așadar la un creștinism național și nu vom aduce creștinismul,

folosind noțiunea de națiune concepută într-un sens sau altul din punct de vedere politic, într-o stare de degradare, ci vom adapta noțiunea de națiune la adevărul lui Hristos, prin creștinism vom reuși să-i acordăm națiunii adevăratul ei sens și conținut.

III. Problema statului și a bisericii

14. Problema bisericii se leagă de problema națiunii lui Dumnezeu, deoarece această națiune există în Sfânta Biserică. În Sfânta Biserică credem pentru că este invizibilă. Această biserică Sfântă invizibilă însă este răspândită în lume, iar ca formă de drept organizată există în stat. Astfel se pune problema statului și a bisericii.

Problema relației dintre stat și biserică este, și din punctul de vedere al eticii, una din cele mai dificile. Este greu chiar și în principiu clarificarea relațiilor morale și juridice dintre ele și foarte greu de stabilit reciproc limitele competenței lor, și cu atât mai mult depășirea tensiunii existente în esența ambelor comunități.

Situația istorică reală are multe exemple care arată cum s-a încercat rezolvarea tensiunilor. Astfel s-au făcut încercări *pe cale juridică* de a rezolva situația cu ajutorul reglementărilor juridice, concordate, legi confesionale. Au fost încercări și pe cale politică, conform ideii statului bisericesc, al statului teocratic, sau al bisericii statale, ori al bisericii libere, al bisericii poporului. Noi însă nu ne vom opri la aceste exemple istorice, ci mai degrabă ne interesează cum tratăm problema tocmai astăzi din punct de vedere *etic și principial*.

Care este esența tensiunilor dintre stat și biserică? În primul rând trebuie arătat faptul că *statul este prin definiție comunitatea juridică* și el deține puterea suverană ce poate fi impusă chiar și cu forța armelor. Din esența bisericii decurge însă că forța spirituală existentă în cadrul ei nu poate rămâne între limitele intimității, ci cu cât este mai intensă și mai diversificată această putere, cu atât mai mult încearcă să se realizeze în sfera exterioară a societății. Precum religia în general nu poate fi o problemă personală, deoarece nu poate fi condamnată la viața plantelor private de lumină, tot așa nici biserica nu poate renunța la activitatea caritabilă sau cea culturală din societate. În esența evanghelică a bisericii există o atât de mare dorință de înnoire, care se revarsă asupra întregii vieți omenești, iar din abisurile sale provine spiritul critic caracteristic, despre care profetul Ieremia zicea că este ca un foc și ca un ciocan care sfărâmă stânca (Ieremia 23: 29).

Îndeosebi ideea statului totalitar accentuează tensiunile principale dintre stat și biserică; ea este pătrunsă nu doar de încercarea de a priva biserica de orice posibilitate de slujire în societate și de muncă culturală, dar încearcă și o suplinire a bisericii când, după cum spune Barth[1], se prezintă ca „o instituție a salutului religios” și încearcă să împlinească de una singură toate nevoile tuturor oamenilor privind atât viața fizică, cât și cea sufletească,

atât în această viață, cât și după moarte, așadar în timp și în veșnicie. În acest caz avem într-adevăr de-a face cu „o contrabiserică potrivnică creștinismului”, care îi atribuie statului toate indiciile bisericii, așa cum s-a făcut în cazul islamului, care a falsificat tot creștinismul³.

Această tendință, prezentă la național-socialism, nu poate fi indiferentă sub aspect teologic, deoarece atacă biserica la temelii și periclitează însăși credința, pentru că statul totalitar cu pretenția sa de putere divină face îndoielnică și problematică credința în Dumnezeu și tot conținutul credinței⁴.

După Barth, național-socialismul nu atacă doar biserica creștină în existența ei, ci și *adevăratul stat*, contrazicând sensul lui și refuzând acele responsabilități care îi sunt caracteristice. Totodată distruge liniștea, periclitează pacea, prin miturile sale politice răspândește superstiția, propagă idolatria și necredința, iar armele nu le folosește împotriva celor certați cu legea, ci ca să-și pregătească și să-și impună propriul despotism. Acest spirit ridică la rang de principiu dominant intimidarea, distruge personalitatea, cugetul, căutarea de adevăr și încătușează orice fel de libertate. Statul totalitar respinge deci oricare din acele misiuni care pot asigura existența și dăinuirea statului adevărat. Într-o astfel de formă de stat avem de-a face cu dictatura perfectă, totală și principială. Putem afirma că această formă statală conține propria-i critică în descrierea esenței sale. Nu doar că nu rezolvă tensiunile existente între stat și biserică, dar le accentuează și astfel deteriorează complet aceste relații⁵.

15. Relația dintre stat și biserică nu se poate rezolva având o concepție spațială. Soluția nu este să așezăm statul și biserica unul *lângă* celălalt, sau unul deasupra celuilalt, presupunând că pot exista ca două sfere separate. O astfel de concepție în plan nu poate decât să ascundă problema.

Statul și biserica sunt diferite prin esența lor, mergând până la contradicție, și totuși se leagă unul de altul prin multiple fire.

Statul este comunitatea juridică. Fără îndoială, în afara lui mai există și alte astfel de comunități, însă statul atât sub aspectul timpului, cât și al sensului este prima și propriu-zisă comunitate juridică, în așa măsură încât dincolo de el celelalte comunități juridice nu pot exista decât folosind jurisdicția statului. Astfel, *adevărata sursă a dreptului este statul*.

În afara dreptului, celălalt factor constitutiv al noțiunii de stat este *puterea*, adică forța suverană ce dispune și de forța de constrângere externă. Puterea conferă și normei juridice valoare de putere.

În funcție de acești doi factori constitutivi, tot din esența statului decurg toate acele trăsături de caracter demonice, referitoare la absolutizarea și neliimitarea puterii în stat.

³ K. Barth, *Die Kirche und die politische Frage von heute*, Zürich, Ev. Buchhandlung Zottikon, 1939, p.76.

⁴ *Ibidem*, p.24, 30.

⁵ *Ibidem*, p.29.

Biserica în forma sa vizibilă este de asemenea o comunitate de drept, cu toate că este supusă statului. Fără puterea statului, biserica nu-și poate valida propriile norme juridice, deoarece nu are puterea de a impune, dar și pentru că sub aspect legislativ depinde de stat și nu poate alcătui norme juridice antistatale. Esențial cu adevărat în biserică nu este însă organizarea juridică, ci tocmai ceea ce contravine oricărei organizări juridice. *Esența bisericii vizibile constă în Sfânta Biserică invizibilă*, însemnând cerul și pământul nou și cuprinzând comunitatea Împărăției lui Dumnezeu. Esența bisericii este ascunsă, dincolo de raporturile în spațiu și timp, în promisiunile lui Dumnezeu, conform cărora Sfânta Biserică este oastea pe care Domnul, prin Cuvântul și Duhul Sfânt, o adună din vecie până la sfârșitul timpurilor și care, din această cauză, cuprinde toți oamenii credincioși, care au trăit, trăiesc și vor trăi.

Statul și biserica, astfel înțelese, exprimă asemenea diferențe esențiale ce nu pot fi aduse la numitor comun și tocmai de aceea relația dintre ele este foarte specifică.

Biserica, în urma esenței ei, este întotdeauna străină în cadrul statului, după cum și omul credincios se simte străin în această lume și cu cât dispare acest sentiment, cu atât mai sigur omul este pe calea de a se rupe de capul bisericii, de Hristos⁶.

Astfel, și biserica va fi doar până atunci fidelă față de propria substanță până când va percepe și va exprima o astfel de înstrăinare.

Cu cât ea se va simți mai bine, mai comod în această lume, și cu cât va face mai multe compromisuri cu ea, cu atât este mai sigur că și-a negat propria esență. Situația este similară și în raporturile sale cu statul. Cu cât biserica se simte mai bine într-un stat, cu atât mai sigur este că își asumă roluri care pot fi foarte utile din punct de vedere sociologic sau etic, dar nu provin din propria esență. Biserica poate face în stat o excelentă educație publică morală, poate contribui substanțial la întărirea ordinii publice sub aspect moral, la echilibrarea forțelor sociale contradictorii, mai mult, poate însuși rolul de aplanator indispensabil al aspirațiilor contradictorii și extremiste, poate proclama ideologii ce servesc existenței și intereselor statului, și totuși nu-și va îndeplini misiunea, deoarece toate acestea nu sunt rosturile primordiale și esențiale ale bisericii. *Menirea bisericii este răspândirea Evangheliei și chiar dacă le îndeplinește pe celelalte, dar omite sau neglijează această cerință, devine infidelă față de ea însăși.*

Referitor la stat, răspândirea Evangheliei de către biserică este acel punct nevralgic care dezvăluie în fapt adevărata problemă a relației stat-biserică. Evanghelia este propagarea voinței divine ca unică și ultimă cerință. „Voi fiți

⁶ Este potrivită referirea lui Karl Barth la discursul de inaugurare al lui K.L. Schmidt, *Das Gegenüber von Kirche und Staat in der Gemeinde des Neuen Testaments*, în care în urma etimologiei cuvântului *Paroikia* (παροιζία) el interpretează prin „locuire pe pământ străin“. Vezi, K. Barth, *Rechtfertigung und Recht*, Zürich, 1939.

doar desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru ceresc este desăvârșit” (Matei 5:48). Această cerință a cuvântării de pe munte este o cerință imposibilă, dar tot la fel este toată Evanghelia. Este imposibilă deoarece se adresează omului păcătos dintr-o lume păcătoasă. Iar această cerință imposibilă este luată *în serios* de Evanghelie, în sensul că cere o *decizie*: ori voința lui Dumnezeu, ori voința omului, a treia posibilitate nu există. Omul credincios nu poate avea altă măsură decât perfectă voință a Domnului, perfecțiunea Sa așa cum am cunoscut-o în Isus Hristos. Numai acest imposibil are valoare, doar acest imposibil merită ca omul să I se supună. Iar pentru că respectiva cerință imposibilă, adică voința lui Dumnezeu, nu se poate încadra în reguli referitoare la anumite situații, *felul în care puterea statală primește evanghelizarea este întotdeauna o problemă de încredere*. Încrederea nu se poate înlocui niciodată cu nici un fel de control perfect din partea poliției. Dacă lipsește încrederea în biserică, contradicțiile dintre stat și biserică, mai mult, confruntările nu vor lua sfârșit nicicând.

Încrederea statului în biserică nu se poate baza decât pe realitățile inegalabile ale nașterii din nou și ale îndreptării, pe dreptatea vieții creștine și în sfârșit pe mărturia bisericii.

Voința lui Dumnezeu exprimată în Evanghelie nu este posibilă în lumea păcătoasă pentru omul păcătos. Imposibilul devine posibil nu datorită omului, ci lui Dumnezeu. Omului din natură îi rămâne imposibil de împlinit această voință, dar omul care trăiește în credință o poate împlini prin harul lui Dumnezeu, în așa fel că Domnul prin Duhul Său îl naște din nou și judecându-l în calitatea Sa de judecător îl declară fără păcat. Omul născut din nou și îndreptat capătă o nouă dreptate și o nouă calitate prin Isus: dreptatea și sfințenia conform voinței lui Dumnezeu, făcând posibil imposibilul, iar față de stat ele devin garanția ce formează cea mai solidă temelie a încrederii.

Aceeași încredere dezvoltă și asigură viața în dragoste și bunătate revelate în Hristos, existență care mai degrabă își asumă suferința decât să refuze porunca dragostei. Creștinii știu că suferința este parte a vieții lor, deoarece statul și societatea, sprijinite pe baze naturale, le oferă destule ocazii ale negării și sacrificiului de sine ce însoțesc dragostea.

Iar în sfârșit, o deosebit de solidă bază pentru încrederea din partea statului reprezintă mărturia conform Sfintei Scripturi.

16. Rezolvarea definitivă a problemei se găsește doar în Scriptură și în religia noastră ce mărturisește Scriptura. Scrisoarea către Romani (13: 1-2) este un „locus classicus” al acestei afirmații.

În explicarea locului biblic, respectiv Calvin menționează faptul că suferințele neliniștite și pripite au crezut întotdeauna că împărăția lui Hristos nu va ajunge la deplina ei suveranitate doar dacă orice putere se șterge de pe pământ, iar omul creștin nu va fi liber decât dacă scapă de orice fel de înrobire. Mai cu seamă creștinii evrei aveau această falsă credință. Lor le spune apostolul Pavel în locul citat mai sus: „Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Și stăpâ-

nirile care sunt, au fost rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivesc stăpânirii, se împotrivesc rânduielii puse de Dumnezeu, și cei ce se împotrivesc, își vor lua osânda. Dregătorii nu sunt de temut pentru o faptă bună, ci pentru una rea”.

Partea a XXX-a a catechismului elvețian ne pune în față cerințele acestui loc biblic referitor la relația dintre stat și biserică.

Înainte de toate catechismul afirmă că statul este printre stăpâniri de cel mai înalt rang, care merită primul loc în toată lumea. Întâietatea însă atrage după sine o serie de obligații importante. Statul sau autoritățile, fiind stăpânirea cu cel mai înalt grad, sunt obligate a menține și sluji pacea publică și liniștea. Trebuie să stimuleze vestirea dreptății și credința lucidă și să combată minciuna, superstiția, necredința, împreună cu idolatria. Astfel trebuie să apere biserica lui Dumnezeu. Mai mult, catechismul ne învață că grija pentru religie este cea mai importantă funcție a autorităților cu sentimente pioase. Statul are obligația de a conduce prin legi bune, în conformitate cu Cuvântul lui Dumnezeu, de a menține poporul încredințat de Dumnezeu în ordine, disciplină și supunere. Totodată trebuie să judece cu judecată dreaptă, să apere văduvele, orfanii și pe cei strâmtorați, să-i stăpânească și să-i pedepsească pe nedrepti, pe mișei și pe violenți, căci nu degeaba poartă armele (Romani 13:4).

În lumina aceluiași Cuvânt, spune catechismul, credincioșii trebuie să respecte și să cinstească statul ca autoritate, pentru că el este în slujba lui Dumnezeu, să-l iubească și să se roage pentru el precum pentru tatăl lor, să se supună poruncilor lui drepte și legitime, chiar și în privința plății exacte a birurilor și dărilor.

Din toate acestea reiese că adevăratul stat, ca și adevărata națiune trimite dincolo de el, trimite la Dumnezeu, singurul fundament al existenței. Un stat adevărat și o biserică adevărată se înalță pe voința lui Dumnezeu relevată în Hristos. Doar pe această temelie de căpătâi dispar toate posibilitățile periculoase, din cele două sfere ale existenței, amenințându-i că vor putea deveni mijloace ale unor scopuri și interese străine de esența lor lăuntrică.

*În vol. Dr. Tavaszy Sándor, Az ethika mai kérdése [Întrebările eticii de azi], Cluj, Tip. „Studio”, 1939 [din seria: Teze din sfera științei teologiei reformate, nr. 16]
(Traducere: Annamária Nastasă-Kovács)*

[1] Este vorba de Karl Barth (1886-1968), teolog calvinist, care în opera sa *Kirchliche Dogmatik* (1932-1951) a abordat problema lui Dumnezeu din perspectivă transistorică, militând pentru o biserică care să renunțe la orice idee de putere. În vremea regimului lui Hitler, a organizat rezistența protestantă față de nazism.